בשרב ורוחץ אפילו במי משרה תינח בימות החמה בימות הגשמים מאי איכא למימר אמר רב נחמן בר יצחק פעמים שאדם בא מן השדה מלוכלך בטיט ובצואה ורוחץ אפילו בימות הגשמים תינח בשבת ביוה"כ מאי איכא למימר אמר רבא מי איכא מידי דבשבת שרי וביוה"כ אסור אלא הואיל ובשבת שרי ביוה"כ נמי שרי ומי אית ליה לרבא הואיל [ה]והתנן החושש בשיניו [א]לא יגמע בהן את החומץ אבל מטבל הוא כדרכו ואם נתרפא נתרפא ורמינן עלה [ב]לא יגמע ופולט אבל מגמע ובולע ואמר אביי [ג]כי תנן נמי מתני' מגמע ופולט תנן ורבא אמר אפי' תימא מגמע ובולע ולא קשיא כאן קודם טבול כאן לאחר טבול ואם איתא נימא הואיל וקודם טבול שרי לאחר טבול נמי שרי הדר ביה רבא מההיא וממאי דמההיא הדר ביה דלמא מהא הדר ביה לא סלקא דעתך [ו]דתניא [ג]כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביוה"כ: ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן וכו': מאי אבל לא מטבילין אמר שמואל אין מטבילין את הכלי על גב מימיו לטהרו ביום טוב מני מתניתין לא רבי ולא רבנן דתניא [ד]אין מטבילין את הכלי על גב מימיו לטהרו ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן דברי רבי וחכמים אומרים [ז]מטבילין כלי על גב מימיו לטהרו ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן מני אי רבי קשיא השקה אי רבנן קשיא הטבלה [ה]איבעית אימא רבי איבעית אימא רבנן אי בעית אימא רבי רישא דברייתא ביום טוב וסיפא בשבת וכולה מתניתין ביו"ט

ואיבעית

בשרב. חום: **מי המשרה.** ששורין הפשתן בהן: **ביום הכפורים.** שאסור ברחיצה משום עינוי ומותר בטבילת מצוה כדלקמן: **מאי איכא למימר.** הא ודאי מוכחא מלתא דלטבילה מתכוין ולא כמיקר: **מי איכא מידי.** דמלאכה דבשבת שרי וליכא איסור דרבנן משום דדמיא למלאכה: **וביום הכפורים אסור.** משום מלאכה כי הא דבעית למסרי עליה משום דנראה כמתקן: **כיון דבשבת.** דחמירא במלאכה שרי משום טעמא דמיקר: **ביום הכפורים נמי שרי.** ואע"ג דלא נראה כמיקר שלא תחמיר לענין מלאכה ביום הכפורים משבת: **ומי אית ליה הואיל.** באיסורי שבת כה"ג משום דשרי בהא לא תשרייה בהא: **לא יגמע בהן את החומץ.** לרפואה דכל רפואה בשבת גזור בה רבנן משום שחיקת סממנין שהיא אב מלאכה טוחן: **אבל מטבל הוא.** בו מאכלו כדרכו: **לא יגמע ופולט.** דמוכחא מלתא דלרפואה עביד: **ואמר אביי** גרסינן: **ורבא אמר** גרסינן: **קודם טבול.** קודם אכילה מגמע ובולע דלא מוכחא מלתא דלרפואה דסברי חומץ אהני ליה למיכל: **לאחר טבול.** לאחר אכילה וטבל מאכלו בחומץ דמוכחא מלתא דלאו חומץ בעי למטעם אלא משום רפואה ואמאי הרי קודם אכילת שבת היה מותר ובחלי שבת אתה אוסרו ובחלי שבת אתה מתירו: **נימא הואיל.** וקודם אכילה שרי דנראה כמפן בבליעת חומץ לאחר אכילה נמי שרי שאין חלוק בשיעורי[י] של שבת: **הדר ביה רבא מההיא.** דחומץ ושנייה כאביי ואת זו דטבילה דאית ליה הואיל אמר לאחר חזרה: **דלמא מהא.** דטבילה דיוה"כ הדר ביה ושל חומץ אמר באחרונה: **לא ס"ד.** למיסר טבילה ביוה"כ: **בין בתשעה באב בין ביום הכפורים.** ואע"פ שאסורין ברחיצה: **אין מטבילין כלי.** הצריך טבילה על גב השקת מימיו לטהרו: הכי גרסינן **דתניא אין מטבילין את הכלי על גבי מימיו לטהרו ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן דברי רבי וחכמים אומרים מטבילין כלי על גב מימיו לטהרו ומשיקין את המים בכלי אבן לטהרן מני אי רבי קשיא השקה אי רבנן קשיא הטבלה אי בעית אימא רבי אי בעית אימא רבנן אי בעית אימא רבי מתניתא רישא בי"ט וסיפא בשבת וכולה מתני' בי"ט ואי בעית אימא רבנן וכולה מתני' בשבת.** וה"פ אי רבי קשיא השקה דרבי אסר ומתני' תנן משיקין אי רבנן קשיא הטבלה דאינהו שרו להטביל ומתני' קתני אין מטבילין ומשני רישא דמתניתא דמלתא דרבי דאיירי בהטבלה לאוסרה הא השקה שריא איירי בי"ט וסיפא דמלתיה דאסר אף השקה איירי בשבת וכן רבנן נמי רישא איירי בי"ט וסיפא איירי בשבת והכי קאמר מטבילין כלי על גב מימיו לטהרו בי"ט וכל שכן דמשיקין ומשיקין את המים בכלי אבן בשבת השקה אין הטבלה לא וכתוספתא דביצה[ס] ודשבת[ע] בהדיא תני נה הכי אין מטבילין את הכלי על גבי מימיו לטהרו בי"ט ואין משיקין את המים בכלי אבן לטהרן בשבת דברי רבי וחכמים אומרי' כו' והשתא דברייתא מתוקמא הכי אי בעית אימא מתני' רבנן היא וכולה מתני' בשבת הלכך הטבלה אסירא והשקה שריא כרבנן דאמרי משיקין את המים בכלי אבן לטהרן בשבת השקה היא דשריא הא הטבלת כלים אסירא

ואי

הדר ביה רבא מההיא. פי' מההיא שנויא דקא משני כאן קודם כו' לא ס"ד דאמר כל חייבי טבילות כו' ותימה מנא ליה דרבא הדר ביה מההיא שנויא לעולם אימא לך דהדר משנויא דהואיל דמאי מזקיקו להוות טעמא דהואיל דקמשני מתני' משום דנראה כמתקן ואימא דהדר ביה מההיא שנויא והדר ביה נמי מההיא שנויא דהואיל והא דכלים אסורים מההיא טעמא דשנויי אמוראי דלעיל משום שמא יעבירנו או ישהא או יסחוט וי"ל דסמי חדא מקמי תרתי הויא שנויא דהכא כאן קודם טבילה מקמי תרתי שנויי דמשני משום מתקן כלי והואיל ולא נהירא חדא דהא נמי תליא דהא מה דמשני רבא הואיל ושבת כו' היה כולו להעמיד שנויא משום דנראה כמתקן ועוד דהיה לו לפרש האי מקמי תרתי לכך נראה לי דקים ליה לגמרא דלא היה יכול לעקור מפני שנראה כמתקן כיון דממרך ליה עלה דמתני' אבל היה סבור לעקור שנויא דהואיל ומהא נמי מייתי ראיה דאין יכול לעקור [וע"ע תוס' שבת קיא. ד"ה לא]:

כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביום הכפורים. היינו דוקא להני שטובלין טבילת מצוה בזמנה אבל השתא שכל טבילות שנשותינו טובלות היינו טבילה שלא בזמנה דהן סופרות ז' נקיים מספק שהן זבות אין טובלות בט' באב וביוה"כ ומיהו יש לחלק כדאמר ביומא (דף פח.) נדות ויולדות טבילתן בלילה זבין וזבות טבילתן ביום בעל קרי טובל והולך עד המנחה כדי שיתפלל תפלת המנחה בטהרה אבל לאחר המנחה לא יטבול ומפרש התם טעמא דאי משום תפלת נעילה היה יכול להמתין עד הלילה ויטבול ויתפלל תפלת נעילה בלילה ואמאי אינו טובל ביום כדי שתהא הטבילה בזמנה אלמא ש"מ דקסבר ההוא תנא דטבילה בזמנה לאו מצוה היא ואפילו הכי שריא ביוה"כ ומיהו בתשעה באב אין טובלין כר' חנינא בן אנטיגנוס דאמר [י]כדאי בית אלהינו לאבד טבילה אחת בשנה וקאמר עלה בירושלמי הורה ר' לוי כר' חנינא בן אנטיגנוס ולית הלכתא כהך משנה דקאמר כל חייבי טבילות וכו' ועוד אומר ר"י דבזמן הזה אין טובלין לא ביוה"כ ולא בט' באב דדוקא הם שהיו עוסקין בטהרות היה צריך לטבול מיד כדי שלא יטמאו הטהרות אבל השתא דהטבילה אינה באה אלא לטהרה לבעלה יכולה היא לרחוץ ולחוף ערב יוה"כ כדי שתסרוק שערה ותוספת מעט למוצאי יום הכפורים משום דצריך חפיפה סמוך לטבילה וכן בט' באב דהא אפי' תטבול ביום הכפורים ובט' באב אסורה [כ]לבעלה:

[ל]**ושוין שמשיקין המים בכלי אבן לטהרן.** אבל לא בכלי עץ לפי שהוא מקבל טומאה מן המשקין ונמצא שהוא מטביל כלי וא"ת אמאי אין מטבילין אותו הא איכא תרתי לטיבותא חדא דנטמא בי"ט ועוד דלא נטמא כי אם בולד הטומאה וכולי עלמא מודים דמטבילין לכל הפירושים דלעיל ולמאן דמוקי מתניתין בשבת וכרבנן ניחא אבל למאן דמוקי לה בי"ט וכו' קשיא וי"ל דמ"מ אין לגרום הטומאה לכלי בידים כדי שיטבילנו דדוקא כשנטמא כבר בולד הטומאה הוא דמטבילין אותו אבל אסור לטמאותו על מנת להטבילו בי"ט: **אין מטבילין את הכלי על גבי מימיו לטהרו ואין משיקין וכו'.** הכי גרים רש"י הטבלה קודם השקה בין בדברי רבי בין בדברי חכמים ובספרים היה כתוב אפכא השקה קודם הטבלה והכל אחד אלא שגרסת הספרים גרס רישא בשבת וסיפא בי"ט ולגירסת רש"י רישא בי"ט וסיפא בשבת ועל פי התוספתא הגיה רש"י הגירסא ולפי מה שכתוב בספרים השקה קודם הטבלה לא תוכל לפרש רישא בי"ט וסיפא בשבת אלא אם כן תפרש שאמתניתין קאי דקתני משיקין אבל לא מטבילין ושבוש הוא כדפירש רש"י:

אמר

עין משפט נר מצוה

מ א ב מיי' פכ"א מהל' שבת הל' כד סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי' שכח סעיף לב:

מא ג מיי' פ"ג מהל' שביתת עשור הלכה ג טוש"ע א"ח סי' תקנד סעיף ח:

מב ד מיי' פ"ד מהלכות יו"ט הל' יח:

◆

רבינו חננאל

ואקשינן התינח שבת, דאיכא למימר מצטנן הוא, דרחיצה בשבת שריא, אלא יוה"כ שאסור ברחיצה מאי איכא למימר, דליכא למימר נראה כמיקר, למה טובל, והא נראה כמתקן עצמו. ופשטי רבא הואיל ובשבת שרי ביוה"כ נמי שרי, דליכא מידי דבשבת שרי וביוה"כ אסור. ומקשינן ומי אית ליה (לרבה) [לרבא] הואיל, והתנן החושש בשיניו לא יגמע בהן חומץ, אבל מטבל כדרכו ואם נתרפא נתרפא. ורמינן עליה והתניא אינו מגמע ופולט אבל מגמע ובולע. ואמר רבא לא קשיא, ואוקמה למתניתין לא יגמע ויבלע לאחר טיבול, ומתניתא דקתני מגמע ובולע (לאחר) [קודם] טיבול, ואם איתא דאית ליה (לרבה) [לרבא] הואיל לימא הואיל וקודם טבילה שרי, לאחר טבילה נמי שרי. אלא ודאי לא אית ליה הואיל. ופרקינן הדר ביה רבא לגבי אביי [מההיא] והודה דמתני' לא יגמע ופולט היא. מהא דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביוה"כ, ש"מ דטובלין ביוה"כ. ומפורש בפרק שמנה שרצים. ירושלמי תני כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בט' באב בין ביוה"כ. א"ר חנינא סגן הכהנים כדיי הוא בית אלהינו לאבד עליו הכהנים טבילה אחת. דרש ר' לוי כר' חנינא סגן הכהנים ואדם בשבת, שכן אדם טובל לקירוי בשבת. ושוין שמשיקין את המים בכלי אבן, דוקא של אבן שאינו מקבל טומאה, אלא לטהר המים בלבד משיקין, אבל לא מטבילין את הכלים ע"ג מימיהן לטהרם, ואמרינן מתניתין לא ר' היא ולא רבנן. ופרקינן איבעית אימא ר' ויא וכולה מתניתין ביו"ט ויא שנוייה שמשיקין, אבל לא משיקין אותן בשבת, ואע"פ שמשיקין את המים ביו"ט לטהרן, אין מטבילין כלים ע"ג מימיהן לטהרן אפילו ביו"ט, וכן דברי ר' מפורשים בלשון הזה בברייתא. אבעיא רבנן היא וכולה מתניתין בשבת, והכי קתני ושוין שמשיקין את המים בכלי לטהרן בשבת, אבל לא מטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרן בשבת, אבל ביו"ט מטבילין אפילו כלי ע"ג מימיו לטהרן ביו"ט.

פירוש ומשיקין, מלשון ותשק ידי לפי, וכן והשיקו היקבים.

מסורת הש"ם

א) שבת דף קיא. ע"ז דף כח., ב) [שבת שם], ג) שבת דף קיא, תענית דף יג, [יומא פח.], ד) [תוספתא פ"ב ותוספתא שבת פי"ז], ה) אבע"א רבי אבע"א רבנן מתניתא רישא ביו"ט וסיפא בשבת אבע"א רבנן וכולה מתניתין בשבת ואבע"א רבי וכולה מתניתין ביו"ט מ"ר וכו'. כצ"ל וכן ברש"י. מהרש"ל, ו) בכ"י: תוספאה, ז) בכ"י: בשעות, ח) [פ"ב], ט) [פי"ז], י) תענית יג. ושם איתא ר"ח סגן הכהנים, כ) [וע"ע תוס' נדה סח. ד"ה הא דאפשר], ל) [דיבור זה שייך למשנה לעיל יז: ועי"ק].

◆

מוסף רש"י

לא יגמע בהן את החומץ. בשבת, דכל רפואה אסרו חכמים לעשותה בשבת היכא דליכא סכנה, משום שחיקת סממנין כמסכת שבת (ע"ז כח.). **אבל מטבל הוא כדרכו.** מאכלו ופתו בחומץ (שבת קיא.). **לא יגמע ופולט.** דמוכח לרפואה היא (שם). **כאן קודם טבול.** לפני אכילה מותר, שדרכן היה לטבול בחומץ בכל יום והרואה אומר זהו טיבולו, ולאחר טיבול אסור, הכל יודעין שכבר סעד וטבל כל צרכו (שם). **נימא הואיל וקודם טבול שרי כו'.** דאין לך שאסור למקצת השבת ומותר למקצתו (שם). **הדר ביה רבא מההיא.** דקודם טיבול ותוקי מתניתין במגמע ופולט כאביי, וזו נאמרה תחילה והדר ביה (שם). **דלמא מהא הדר ביה.** וסבר דביום הכפורים אסור לטבול ולא אמרינן הואיל והאי תימא בריתא (שם). **כל חייבי טבילות.** נדה ויולדת (תענית יג.).